

Redovisning av LUM

Prata om det
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Projektets namn

Prata om det

Beviljat belopp

Ange beviljat belopp här.

År

Ange datum här.

Stadsdelsförvaltningens namn, avdelning/enhet

Södermalms stadsdelsförvaltning, sociala avdelningen, preventionsgruppen

Kontaktperson för projektet, namn, e-post, tfn

Tor Löfgren, tor.lofgren@stockholm.se 08-50812690

Ansvarig avdelnings-/enhetschef, namn, befattning

Maria Klemets Hellberg, avdelningschef

Kryss i rutan intygar att projektet har genomförts enligt beslut om projektplan och budget.

Kryss i rutan innebär att projektet inte har gjort av med samtliga beviljade medel. Följande summa ska betalas/har betalats tillbaka till Socialförvaltningen: _____ kr.

Undertecknad av

I Stockholm den 2026-02-19

Ange namnförtydligande här

namnförtydligande

Maria Klemets Hellberg

Ekonomisk redovisning

Rapporten ska avse beräknade intäkter och kostnader för projektperioden.

Intäkter

Beviljat belopp från socialnämnden	850000
Egen insats	790000
Övriga intäkter	0
Summa	1640000

Kostnader

Personalkostnader inkl. sociala avgifter	1120000
Administrativa kostnader (möteslokaler, förtäring, telefon)	70000
Utbildningskostnader (föreläsare, material)	350000
Övriga kostnader	100000
Summa	1640000

Skicka ett inscannat undertecknat exemplar av redovisningen till
Socialförvaltningens funktionsbrevlåda fou.sof@stockholm.se

Eventuella frågor besvaras via fou.sof@stockholm.se

Redovisning lämnas senast 28 februari nästföljande år.

SAMMANFATTNING

SYFTE

Modellen Prata om det (PoD) har utvecklats av Preventionsgruppen Södermalm som en universell förebyggande insats för barn i årskurs 5. Huvudsyftet är att öka kunskapen hos både barn och vuxna om psykisk ohälsa och beroende, samt att belysa barns situation som anhöriga. De centrala målen är att informera barn om att hjälp finns att få och därmed stärka deras möjlighet att söka stöd samt normalisera samtal om beroende och psykisk hälsa för att bryta stigmat och öka kunskapen även inom gruppen barn som inte befinner sig i påfrestande livssituationer.

ARBETSSÄTT

PoD bygger på ett tvärprofessionellt samarbete mellan socialtjänstens fältassistenter, familjebehandlare och beroendebehandlare, i nära samverkan med deltagande grundskolor. Arbetet implementeras direkt i skolmiljön genom fyra lektioner med elever samt två utbildningstillfällen för skolans personal. En koordinator har utbildat och handlett projektmedarbetare och skolpersonal. Koordinatoren har även arbetat fram materialet samt ansvarat för kontakt och implementering i grundskolorna.

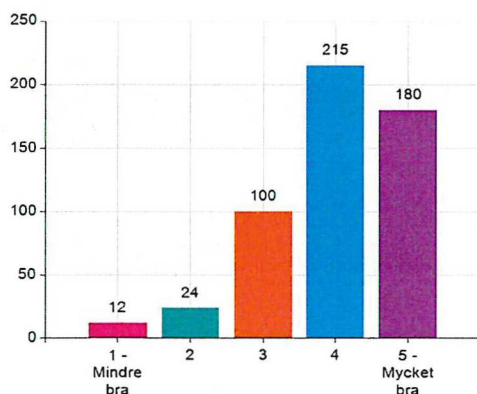
RESULTAT

Utvärderingen visar att barnens kunskap om socialtjänsten ökat markant efter lektionerna. Barnen gav betydligt mer utförliga svar och visade en ökad medvetenhet om vilka vuxna i och utanför den närmaste familjen, särskilt inom skolan och samhället, de kan vända sig till. Osäkerheten om vem man kan prata med minskade kraftigt. Det fanns inga betydande skillnader i hur killar, tjejer eller personer som uppgett annan könsidentitet svarade.

SLUTSATSER

PoD har framgångsrikt höjt barnens kunskapsnivå och medvetenhet om stödresurser, vilket indikerar att de nu har fler strategier för att söka hjälp. Skolans betydelse för barn i pressade livssituationer framgår med tydlighet i materialet. De vinster som deltagande lärare beskriver i utvärderingar av att vara en del av arbetet är överraskande positivt och ett starkt bifynd. Den tvärprofessionella samverkan och koordinators roll är tydliga framgångsfaktorer. Sammantaget framstår PoD som en framgångsrik modell för tidiga, förebyggande och kunskapsbaserade insatser i linje med socialtjänstens nya uppdrag och genomförs i Barnkonventionens anda. Lokalt har samverkan mellan socialtjänsten och de deltagande skolorna stärkts som en konsekvens av det gemensamma arbetet.

Hur tycker du att det har varit att delta i "Prata om det"?

INNEHÅLL

Sammanfattning	3
Inledning.....	5
Projektets arbetsätt.....	6
Resultatredovisning	9
Jämställdhet.....	13
Slutsatser och förslag.....	13
Plan för vidare arbete framåt.....	14
Strategisk värde för staden som helhet.....	14
Referenser, källor	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Bilagor	Fel! Bokmärket är inte definierat.

INLEDNING

BARN I UTSATTA FAMILJER

Att växa upp i en familj där det förekommer beroende eller psykisk ohälsa hos en förälder kan ha betydande och långvariga negativa konsekvenser för barns utveckling och välbefinnande. Enligt en rapport från Folkhälsomyndigheten 2021 uppskattas att cirka 15–20 % av alla barn i Sverige har minst en förälder med psykisk ohälsa. Vidare visar studier från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning att ungefär 10–12 % av barnen i Sverige lever i hushåll med beroendesproblem. Socialstyrelsen framhöll i kampanjen Ser du mig (2024) "Barn som lever med vuxna som har psykisk ohälsa eller ett missbruk kan känna sig ensamma, oroliga och ha svårt att koncentrera sig i skolan. De kan också ta ett stort ansvar hemma, så kallade unga omsorgsgivare". Dessa barn löper en ökad risk att utveckla egna psykiska problem, problem med beroende och sociala svårigheter om de inte får adekvat stöd, förståelse och möjligheter att bearbeta sina erfarenheter.

SOCIALTJÄNSTENS ANSVAR OCH BEHOVET AV FÖREBYGGANDE INSATSER

Utifrån socialtjänstens uppdrag gällande förebyggande verksamhet och tidiga insatser, förstärkt i den nya socialtjänstlagen (SFS 2025:400), finns ett ansvar att utveckla metoder och samverkansformer för att nå och stödja barn och unga i riskzonen. Den nya lagstiftningen betonar särskilt vikten av att tidigt främja barns hälsa och utveckling och att samverka mellan olika aktörer för barnets bästa.

PRATA OM DET - ETT SVAR PÅ BEHOVET AV TIDIG PREVENTION

Mot bakgrund av det betydande antalet barn som växer upp i familjer med psykisk ohälsa eller beroende och socialtjänstens tydliga uppdrag att bedriva förebyggande arbete, har modellen Prata om det (PoD) utvecklats av medarbetare inom Preventionsgruppen på Södermalm. Modellen har skapats efter inspiration och vägledning från Laholm kommuns erfarenheter av modellen Börja prata. PoD är en förebyggande insats på universell nivå som riktar sig till barn i årskurs 5. Genom ett samarbete mellan socialtjänstens fältassistenter, familjebehandlare och beroendebehandlare, och i nära samverkan med lärare och skolkuratorer i stadsdelens grundskolor, implementeras insatsen direkt i skolmiljön. Målsättningen med PoD är att öka och sprida kunskap till både barn och vuxna om psykisk ohälsa och beroende, samt att synliggöra barns situation som anhöriga och informera om tillgänglig hjälp. Genom att arbeta i skolan kan socialtjänsten nå en stor grupp barn i ett tidigt skede, vilket möjliggör tidiga insatser innan eventuella svårigheter eskalerar. Insatsen avser även att normalisera samtal om beroende och psykisk hälsa för att bryta stigma och öka kunskapen även inom gruppen barn som inte befinner sig i påfrestande livssituationer.

Arbetet med PoD genomsyras av Barnkonventionens principer om barns rätt att veta, bli lyssnade på och få stöd. Modellen syftar till att skapa en tryggare miljö där barn känner sig bekväma att söka hjälp och där stigma kring psykisk ohälsa och beroende minskar. Genom att öka medvetenheten om de utmaningar som unga omsorgsgivare kan möta, i linje med Barnkonventionens artiklar 16 och 31, bidrar arbetet till att stärka barns rättigheter och välbefinnande. PoD representerar ett konkret svar från socialtjänsten på behovet av tidiga och förebyggande insatser för en betydande grupp barn i Sverige som lever i utsatta familjesituationer. Genom att integrera kunskapsspridning och samverkan i skolmiljön skapas en plattform för att tidigt identifiera och stödja barn i behov, i enlighet med den nya socialtjänstlagens intentioner om ett aktivt och förebyggande arbete för barns hälsa och utveckling.

PROJEKTETS ARBETSSÄTT

Arbetet med Prata om det (PoD) inleddes under 2021 med en dialog tillsammans elevhälsa och skolledning på Lugnets skola som blev pilotskola för PoD våren 2022. Från 2023 har arbetet med PoD drivits i projektform inom ramen för Stadens lokala utvecklingsmedel. Mellan 2023 och våren 2025 har PoD genomförts tillsammans med 542 barn i 36 klasser fördelat på åtta av stadsdelens skolor.

FÖRBEREDELSE

Innan "Prata om det" drar igång i klassrummen, krävs en hel del planering. Allt börjar med att vi pratar ihop oss med skolan för att bestämma vem som gör vad – det är viktigt att ansvaret är tydligt mellan skolans personal och socialtjänsten. Efter det spikar vi en detaljerad tidsplan och schemat för alla lektioner tillsammans med skolan. Som en viktig del av informationen skickas ett brev hem till alla vårdnadshavare. Där får de veta vad projektet handlar om och vad det innehåller. Vi ser också till att all skolpersonal får rejält med kunskap, uppdelat på två tillfällen:

- Första tillfället går vi igenom hela "Prata om det" och ger viktig information om hur man gör orosanmälningar och hur barn kan vara motståndskraftiga. De här stegen är till för att alla ska ha samma grundkunskap och ett gemensamt ramverk för arbetet i skolan, vilket gör det lättare att prata med eleverna på ett tryggt och effektivt sätt.
- Andra tillfället fördjupar vi oss i hur det är för barn som lever i familjer där det förekommer beroende av alkohol eller andra droger, samt socialtjänstens olika uppgifter och roller.

Slutligen, som en del av förberedelserna, är vi ute i skolan och träffar eleverna under 1-3 veckor innan själva lektionerna i klasserna kör igång.

ARBETET INLEDS PÅ SKOLAN

Innan barnen ens kliver in i klassrummet för första lektionen, träffar teamet från "Prata om det" skolpersonalen. Mötet är för att gå igenom materialet, svara på frågor och säkerställa en öppen stämning i klassrummet. En del av programmet är att ledarna äter lunch och umgås med klasserna, vilket bygger relationer. Barnen beskriver det så här: "De ville vara med en. Mycket skönare och man ville börja prata med dem." och "Alla fältare satt vid ett bord, träffade dem och pratade som med en kompis." Den här tidiga kontakten bidrar till en miljö där barnen upplever sig sedda och bekväma.

LEKTION 1: INTRODUKTION TILL POD

Första lektionen presenteras PoD och de vuxna som håller i det. Fokus ligger på att skapa en trygg miljö där eleverna får lära känna både ledarna och varandra. Det görs tydligt att det är frivilligt att vara med. Lektionen innehåller också lekar och övningar som främjar samarbete. Barnen bekräftade att dessa aktiviteter fungerade i klassrummet: "Lekarna var bra. Kuddleken var rolig." och "De var roliga och bra." De uppgav att det var "ett bra sätt att få veta vilka som skulle hålla i 'prata om det' och att lära känna varandra." Även när vissa frågor var "svåra att besvara," framkom det att det var "bra att man fick höra hur andra tänkte."

LEKTION 2: BEROENDE

Lektion två behandlar ämnet beroende, som förklaras som när man tappar kontrollen över alkohol eller droger. Man pratar om hur det påverkar hela familjen och att barn ofta känner sig ensamma. Lektionen informerar om att beroende kan drabba vem som helst, men att det är svårt att vara en trygg vuxen under påverkan.

En film om syskon som växer upp med en förälder med beroende leder in till smågruppsdiskussioner. Barnen beskrev att filmen var "spännande och bra. Man lärde sig förstå hur man kan göra i en sådan situation." De insåg också att "Man vet inte insidan på folk vad de har varit med om."

En aktivitet var "Vad gör jag för att må bra?" där barnen delade med sig av tips för att hantera jobbiga känslor. Barnen tyckte det var "kul att kolla vad hela klassen sa för att veta vad man kan göra om man mår dåligt." De upplevde det som "Bra att få prata om vad man själv kan göra för att må bättre... och att man

delade med sig med tips," som att "Prata på facetime" eller "Göra något man tycker om." Ett barn reflekterade: "Om jag och min mamma bråkar då brukar jag tex. spela på min padda/telefon för där har jag spel so jag gillar och genom att göra saker jag gillar så blir jag glad och då hjälper jag mamma att bli glad för energi smittar." Lektionen avslutas med att presentera var barn kan få hjälp som kurator, socialtjänsten, Bris och Maskrosbarn.

LEKTION 3: PSYKISK OHÄLSA

Lektion tre handlar om att vuxna ibland kan bli "sjuka i sina tankar och känslor" och hur det påverkar familjen. Ett budskap är att det aldrig är barnets fel om en förälder mår dåligt, och att barn inte ska behöva ta för stort ansvar.

Två filmer illustrerar dessa situationer. Filmen om Fredriks pappa, med psykisk ohälsa, upplevdes som "tydlig" och barnen noterade att den visade att "om någon annan säger först kan fler våga prata fler som är i samma situation." Att filmen utspelades i skolan gjorde att barnen "kände igen sig." Den animerade filmen om "gömda barn" uppskattades också: "Den här var den bättre filmen tyckte flera. De kunde tydligt beskriva förloppet i filmen." Den hjälpte barnen att "förstå hur han hade det" och att "det kan bli mycket lättare om man säger till någon hur man har det."

Smågruppsdiskussionerna, som också användes i den här lektionen, var en uppskattad metod: "Det var lätt att prata i smågrupperna" och "Bra med korten för då kunde alla hålla fokus och att samtalet var styrt." Vuxnas närvaro var viktig: "Det var bra att en vuxen satt med så det inte spårade ur helt." och "fältarna höll i några av grupperna. De kan mer om ämnet än lärarna." Den dynamiska fyrhörnsövningen, där barnen rörde sig efter påståenden, var också populär: "Den var rolig, gillar fyra hörn" och "Kul och bra att höra vad andra tyckte och tänkte." Lektionen avslutas med att påminna om tillgängliga hjälpresurser som skolkurator, socialtjänst, MIND och BRIS.

LEKTION 4: ATT KNYTA IHOP SÄCKEN

Sista lektionen sammanfattar programmet och förstärker budskapen: barn är inte ansvariga för vuxnas problem, och det finns alltid hjälp att få. Webbplatsen "Koll på soc" introduceras med filmer som förklarar socialtjänstens arbete och hur man kan få hjälp. Lektionen tar även upp populära lekar igen för att stärka gruppkänslan. Klassen får tillbaka sin "Vad gör jag för att må bra?"-tavla som ett minne av vad de åstadkommit tillsammans och som en påminnelse om PoD och att arbetet fortsätter i klassen. Lektionen avslutas med en utvärderingsenkät och ett tack till eleverna.

EFTERARBETE MED FOKUSGRUPP OCH SKOLPERSONAL

När alla lektioner med "Prata om det" är klara, fortsätter arbetet. Vi följer upp på två sätt: med en fokusgrupp av barn och med skolpersonalen. Vi har träffat en särskild fokusgrupp med elever. De här barnen kommer från olika klasser som varit med i "Prata om det" och har valts ut slumpmässigt, efter att deras föräldrar har sagt ja. Gruppen har oftast bestått av runt tre elever från varje klass.

Målet med att prata med barnen i fokusgruppen är att få veta hur de upplevde hela programmet. Deras tankar och synpunkter har också varit jätteviktiga för oss – de har hjälpt oss att förbättra delar som visade sig vara krångliga eller svåra att förstå under lektionerna. Alla fokusgrupper har jobbat med samma frågor för att vi ska kunna jämföra svaren.

Efter lektionerna har vi också erbjudit ett möte med skolpersonal och skolledning. Där har vi gått igenom resultaten från enkäterna för just den skolan. Samtidigt har vi fått höra skolans egen bild av hur arbetet har gått, vad de tyckte om programmet nu när det är avslutat.

ARBETE MED UTVÄRDERING OCH UPPFÖLJNING AV PROJEKTET

Under första projektåret med LUM 2023 hade projektgruppen en dialog med den forskare som då var kopplad till LUM, Anne-Lie Vainik. Under LUM år 2 har vi haft dialog och stöd av Petra Ornstein på Ramboll som fungerat som projektets handledare. Arbetet med PoD har implementerats direkt i klassrumsmiljö. För

att följa resultatet av insatsen har de elever och lärare som deltagit också varit en del av utvärderingen. Alla deltagande barn har fått fylla i en anonym enkät före och en efter klassrumsarbetet. Genom att använda detta tillvägagångssätt har vi hoppats visa att arbetet med barnen gett en kunskapshöjning i frågor rörande kunskapen om socialtjänstens uppdrag samt skapa en medvetenhet kring att det finns stöd att få både från ett provat och professionellt nätverk. Barnen har även fått skatta upplevelsen av lektionerna efter varje avslutad lektion genom att markera en glad eller ledsen smiley på ett papper och lämna in anonymt. Detta för att på ett enkelt sätt få en snabb feedback på det aktuella lektionstillfället. Lärare har efter att ha deltagit i kunskapsboosten svarat på en enkät där vi frågat om användbarheten i den information som getts.

KUNSKAPSHÖJANDE INSATS FÖR EGEN PERSONAL

Under projektiden har fokusgrupperna kommit med viktig input och visat på utvecklingsområden vad gäller modellens innehåll och utförande. Utförarna av Prata om det var i behov av fördjupad kunskap i modellen och i hur de på bästa sätt arbetade troget med modellens struktur. Under projektåren har de medarbetare som arbetet med PoD deltagit i en workshop tillsammans med Maskrosbarn med temat vad barn vill ha av professionella. Samtliga medarbetare deltog även på Barnrättsdagarna som 2024 hade temat Barn som anhöriga för att där öka kunskapen och få ta del av aktuell forskning inom området. Medarbetarna har även genomfört Rädda barnens utbildning i Traumaorienterad omsorg och kommer under hösten 2025 att fortbilda sig på temat barn i sorg via Randiga huset. Fältassistenter som på många sätt är bärare av arbetet har under våren 2025 utbildat sig i en samtalsmetod utformad för att arbeta med lite yngre barn.

RESULTATREDOVISNING

Under första projektåret med LUM 2023 hade projektgruppen en dialog med den forskare som då var kopplad till LUM, Anne-Lie Vainik. Under LUM år 2 har vi haft dialog och stöd av Petra Ornstein på Ramboll som fungerat som projektets handledare.

För att följa arbetet med Prata om det (PoD) har vi använt oss av enkäter i skolklasserna, fokusgrupper i skolorna samt utvärdering av kunskapsboosten där lärare svarat. Med Prata om de (PoD) har vi önskat öka barn och skolpersonals kunskap om socialtjänsten, kunskap om psykisk hälsa och beroende samt hos barn skapa en kunskap och medvetenhet om att det går att få hjälp och marknadsfört idén att prata med en vuxen om man mår dåligt eller har det jobbigt hemma.

METOD

För att undersöka barns kunskapsnivå om socialtjänsten i årskurs 5 genomfördes en kvantitativ studie med för- och efterenkäter. Totalt har 464 barn svarat på en enkät vid två tillfällen, före och efter PoD-lektionerna. Mellan enkättillfällena gick barnen igenom fyra lektioner som fokuserade på att öka deras kunskap om socialtjänstens uppdrag och funktioner, samt om beroende, psykisk ohälsa och rätten att må bra. Som ett mått på kunskapsnivå och förändring mättes det totala antalet ord som barnen använde i sina svar. Antagandet var att en ökad kunskap skulle leda till mer utförliga och därmed flerordiga svar. Vi har också gått igenom fritextsvaren för att se om barnen också ger mer korrekta beskrivningar av socialtjänsten i efterenkäten. I samma enkät ställdes frågan "Om du skulle vara ledsen eller ha det jobbigt hemma, skulle du prata med en vuxen då, i så fall vem?" vid två tillfällen, före och efter insatsen. Barnens svar kategoriserades för att tydliggöra förändringar i vem de skulle vända sig till.

RESULTAT

Resultaten från mätningarna visar en tydlig ökning i barnens uttrycksförmåga. Före PoD-lektionerna använde de 464 deltagande barnen i genomsnitt 1,72 ord i sina svar om socialtjänsten. Efter lektionerna ökade detta genomsnitt till 5,21 ord per barn. Denna ökning med cirka 3,49 ord per barn visar att eleverna gav mer utförliga svar efter PoD-lektionerna, vilket pekar på en bredare och mer nyanserad förståelse av socialtjänsten, dess uppdrag och funktioner.

Som en del av samma enkät ställdes frågan "Om du skulle vara ledsen eller ha det jobbigt hemma, skulle du prata med en vuxen då, i så fall vem?" vid två tillfällen, före och efter PoD-lektionerna. Syftet var att belysa vikten av att må bra och hur barn kan känna om de har problem hemma. Barnens svar kategoriserades för att tydliggöra eventuella förändringar i vem de skulle vända sig till. I förenkäten svarade 461 barn och i efterenkäten svarade 457 barn. Resultaten visar på en förändring i barnens uppfattning om vilka vuxna de skulle vända sig till. Det totala antalet gånger barn nämnde en person eller kategori ökade från 579 omnämningen i förenkäten till 658 omnämningen i efterenkäten. Detta innebär en ökning med 79 omnämningen totalt. I genomsnitt nämnde barnen 1.26 personer/kategorier i förenkäten och 1.44 i efterenkäten.

Här är en översikt över hur antalet omnämningar per kategori förändrades:

Kategori	Antal omnämningar (Förenkät)	Antal omnämningar (Efterenkät)	Förändring (antal)
Närmaste familj	292	358	+66
FÖRÄLDRAR (MAMMA, PAPPA, BÅDA)	226	269	+43
SYSKON	25	34	+9
MOR- OCH FARFÖRÄLDRAR	36	47	+11
ÖVRIGA SLÄKTINGAR	5	8	+3
Skola, socialtjänst och liknande	120	134	+14
KURATOR	47	44	-3
LÄRARE/MENTOR	67	75	+8
FÄLTASSISTENT/SKOLSKÖTERSKA/SOC/BRIS	6	15	+9
Namngivna vuxna	27	23	-4
Vänner (ej vuxna)	62	77	+15
Vet ej	48	35	-13
Nej	17	20	+3
Endast Ja-svar	6	4	-2
Ospecificerade/Otydliga svar	7	7	0
Totalt antal omnämningar	579	658	+79

ANALYS

Resultaten från de båda mätningarna indikerar att PoD-insatsen har påverkat barnens kunskap och medvetenhet. Ökningen i det genomsnittliga antalet ord som barnen använde i sina svar om socialtjänsten, från 1,72 till 5,21 ord per barn, visar på en fördjupad kunskap och en mer nyanserad förståelse för socialtjänstens uppdrag och funktioner. Barnen kunde också uttrycka sig mer detaljerat och korrekt efter lektionerna.

Parallellt med kunskapsökningen har insatsen även påverkat barnens val av vuxna att prata med om de är ledsna eller har det jobbigt hemma. Den ökade benägenheten att nämna "**Närmaste familj**" samt den genomsnittliga ökningen av antal omnämmanden per barn, visar en breddad syn på sitt stödnätverk. Barnen tycks ha fått en tydligare bild av vilka vuxna de kan vända sig till.

Ökningen i antalet barn som nämner "**Lärare/Mentor**" samt specifika yrkesroller inom "**Skola, socialtjänst**" (som Fältassistent/Skolsköterska/Soc/BRIS), visar att information om dessa resurser har nått fram. Det tyder på att barnen nu har en mer specifik bild av vilka personer på skolan som är potentiella stödpersoner.

Den minskade andelen "**Vet ej**"-svar är ett tecken på att barnen har blivit mer reflekterande och har en tydligare bild av vem de eventuellt skulle kunna prata med. Kategorin "Nej"-svar såg en liten ökning, från 17 till 20 omnämmanden. Det är viktigt att sätta detta i relation till det totala antalet omnämmanden (579 i förenkäten och 658 i efterenkäten). Denna lilla ökning av "Nej"-svar berör ett mindre antal barn och kan tyda på att några blivit mer medvetna om eventuella konsekvenser av att berätta, en hypotes som också lyfts i en fokusgrupp.

Sammanfattningsvis visar analysen att PoD har bidragit till ökad kunskap och en breddad syn på vilka stödresurser som finns för barnen, samtidigt som det framhäver behovet av att ytterligare utforska och adressera de barriärer som kan hindra barn från att söka hjälp.

SKILLNADER MELLAN KÖNEN?

När vi jämfört svaren mellan grupperna tjejer, killar och de som angett en annan könstillhörighet eller valt att inte svara någon könstillhörighet så framstår de väldigt lika varandra. En genomgående trend för alla är en minskad benägenhet att i första hand vända sig till kärnfamiljen vid problem hemma. Detta tyder på att PoD har breddat barnens perspektiv på vilka vuxna de kan vända sig till. Det kan också indikera en ökad medvetenhet om, att om problemen är kopplade till kärnfamiljen, kan det vara svårt att söka stöd just där. En annan positiv likhet är den ökade medvetenheten om externa stödfunktioner. Vi ser en tydlig ökning i att känna till och vara villiga att kontakta resurser som Bris, socialtjänsten och fältare. Detta tyder på att informationen om dessa viktiga samhällsresurser har nått fram väl. I alla grupper ser vi en tillit till skolpersonal (kuratorer, lärare mfl.). Detta antyder att PoD framgångsrikt har byggt förtroende och synliggjort skolans personal som viktiga stödpersoner för både tjejer och killar.

SAMMANSTÄLLNING AV FOKUSGRUPPER

Efter att "Prata om det" avslutats i klassrummen, träffade vi elever i fokusgrupper för att få en djupare bild av deras upplevelser. Dessa samtal gav oss värdefull information om vad som fungerade bra och vad som kan utvecklas i programmet.

De inledande lekarna fick generellt bra omdömen. Barnen tyckte de var roliga och hjälpte till att skapa en trygg miljö där alla kunde lära känna varandra, med kuddleken som en särskild favorit. Möjligheten att dela med sig av egna strategier för att må bra uppskattades också, även om tydligheten i frågorna ibland kunde vara en utmaning. Filmerna hade olika genomslag. Filmen om tjejerna som vuxit upp med beroende upplevdes av många som lång och svår att förstå på grund av hur den berättades. Däremot gillades filmerna om Fredriks pappa och de gömda barnen mycket bättre. De var tydligare, lättare att känna igen sig i och upplevdes som effektiva för att visa hur viktigt det är att söka hjälp och att man inte är ensam. Smågruppsamtalen om beroende och psykisk ohälsa uppskattades av de flesta. Eleverna tyckte det var lättare att öppna upp sig i mindre grupper och uppskattade att vuxna stöttade diskussionerna med hjälp av

frågor. Fältassistenternas närvaro lyftes fram som särskilt viktig på grund av deras kompetens inom ämnena. Fyra-hörns-övningen uppskattades också för att den fick igång diskussion och rörelse i klassrummet.

När det gällde att vända sig till en vuxen vid problem hemma, betonade eleverna hur viktigt det är med tillit och att man känner den vuxne väl. De skulle i första hand vända sig till familjemedlemmar, kompisars föräldrar eller skolpersonal de hade en god relation till. En sak som fortfarande framkom var dock att vissa elever kände tveksamhet att prata med vuxna i allmänhet, eller specifikt med skolpersonal de inte kände väl, och hellre vände sig till kompisar.

Den samlade upplevelsen av "Prata om det" var positiv, med betyg som ofta låg mellan 3 och 4,5 på en femgradig skala. Många elever upplevde att de lärt sig mer om hur det är att vara barn i familjer med problem och att det var viktigt att prata om svåra saker. De vuxna som höll i projektet beskrevs som bra, snälla och lätta att prata med. Viktiga insikter från fokusgrupperna inkluderar alltså att lekarna och diskussionerna i mindre grupper är effektiva för att skapa trygghet och underlätta öppenhet. Filmernas kvalitet och tydlighet varierade, med en tydlig förkärlek för mer relaterbara och mindre komplexa berättelser. Fältassistenternas kompetens och förmåga att bygga förtroende lyftes fram som särskilt viktig. Barn föredrar att vända sig till vuxna de känner och litar på, även om vissa fortfarande tvekar att berätta. Eleverna önskade mer möjlighet att själva formulera frågor och att diskutera konkreta strategier för att undvika att hamna snett i livet. Slutligen identifierades ett tydligt önskemål och behov av att skolskötterskor och kuratorer är mer närvarande och synliga i skolan.

LÄRARNAS KUNSKAPSÖKNING

Efter kunskapsboosterna inom ramen för "Prata om det" har skolpersonal utvärderat föreläsningen med syftet att se om innehållet upplevdes relevant för lärarnas och övrig skolpersonals arbete.

Majoriteten av de 59 som lämnat en utvärdering rapporterar att de har fått mer kunskap om socialtjänstens olika delar. Hela 79,7% uppger att de lärt sig mer om fältassistenter, 89,8% om familjehandlare och hela 94,9% om beroendeteamet. Kunskapen om orosanmälningar ökade också, där 78% uppgav att de lärt sig mer. Dessa siffror visar att lärarnas förståelse för socialtjänstens breda uppdrag och specifika funktioner har ökat. Dessutom bedömer en överväldigande majoritet, 91,5%, att de kommer att kunna använda informationen direkt i sitt arbete med eleverna.

Lärarnas fritextsvar visar flera huvudteman kring vad som upplevdes som extra bra med kunskapsinsatsen. Många lyfter fram en ökad förståelse för socialtjänsten och dess funktion, med kommentarer som "Om hur soc fungerar" och "Vikten av att prata om socialtjänsten, vad de gör och att de inte tar barn". Den specifika informationen om beroendedelen och familjehandlare nämndes också som särskilt värdefull.

Ett centralt tema var betoningen av relation, bemötande och lyhördhet. Lärare uppskattade påminnelser om att vara "nyfiken och snäll", en "lyhörd vuxen", och vikten av att "se, prata och agera vid oro". Det handlade om att kunna "reflektera över samtal i möte med barnen" och att våga "prata med eleverna mer om att man att man ser att något inte är bra".

Insatsen upplevdes även ge konkreta verktyg och tips för samtal, vilket uppskattades mycket. Exempelvis nämndes "Bra tips på formuleringar kring olika typer av problematik" och "Tips på bemötande av elever som har anhöriga i beroende". Även referenser till webbplatser som kollpåsoc.se och möjligheten att "lotsa vidare oroliga elever till mer professionell hjälp" upplevdes som värdefullt. Flera lärare betonade en ökad insikt om barnens situation och beteenden, med kommentarer som "Tankeställare kring stöddiga barn. Kan bero på annat" och "Bra att känna till (påminnas om) att dessa barn finns i alla klasser och tänka på att ett barns beteende kan ha många bakomliggande orsaker!". Vikten av orosanmälningar lyftes också fram av flera svar, särskilt "Vikten av att alltid göra en orosanmälan vid oro".

Lärarna gav generellt mycket positiv feedback på Kunskapsboosten. Projektet beskrevs som "Supernyttigt", "jätte viktigt arbete" och "Proffsigt gäng!". Många uttryckte en önskan om kontinuitet, med önskemål om att insatsen ska "Fortsätt komma regelbundet till oss" och "vid varje höststart". Konkreta resultat nämndes, där en lärare specifikt nämnde att "Ert arbete har gjort att två av våra elever har fått hjälp". Föreläsarna fick

också beröm för sin kompetens och förmåga att engagera, med kommentarer som "mycket kloka och härliga som föreläsare. Klockrena. Vilken tur att sådana här fältare finns!".

JÄMSTÄLLDHETS- OCH BARNRÄTTSPERSPEKTIV

Prata om det (PoD) vilar på Barnkonventionens principer. Syftet att öka barns kunskap om psykisk ohälsa och beroende samt informera om hjälp adresserar barns rätt till information (artikel 13). Genom att skapa en tryggare miljö och lyfta fram vuxna som stödpersoner främjas barns rätt att uttrycka sig och få stöd (artikel 12, 39). Projektet uppmärksammar även "unga omsorgsgivare" (artikel 16, 31) och är förankrat i socialtjänstens förebyggande uppdrag och den nya socialtjänstlagen med ett tydligt barnrättsfokus [4]. Barnets bästa (artikel 3) är en övergripande princip.

Projektet riktar sig till alla barn i årskurs 5, vilket säkerställer lika tillgång till information och stöd oavsett kön. Analys av barnens svar i de genomförda undersökningarna visar inga betydande skillnader i hur killar och tjejer har svarat, utan en ungefärligen likvärdig utväxling i deras svar. Även om kön inte är ett primärt fokus i insatsens utformning, säkerställs lika tillgång och liknande engagemang från båda könen i de genomförda mätningarna.

SLUTSATSER OCH FÖRSLAG

Prata om det (PoD) framstår som en lovande förebyggande insats för barn i årskurs 5 som växer upp i familjer med psykisk ohälsa eller beroende, samt för att öka kunskapen om dessa frågor och tillgängligt stöd. Den observerade ökningen i antalet ord i barnens svar efter genomförda lektioner om socialtjänsten indikerar en positiv effekt på deras kunskapsnivå och förmåga att uttrycka sig inom området. Den ökade medvetenheten om skolans och samhällets resurser, som framkom i analysen av barnens val av vuxna att prata med, tyder på att insatsen når sitt syfte att bredda barnens perspektiv på potentiella vuxna att vända sig till.

IDENTIFIERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN

Det är avgörande att vi tar reda på varför vissa barn fortfarande tvekar att prata med en vuxen, även efter att ha gått igenom programmet. Våra resultat visade en liten ökning i "Nej"-svaren bland barnen, även om det handlar om en liten grupp kan vi genom ökad förståelse av skälen bakom den här tveksamheten, anpassa materialet i klassrummet för att möta dessa farhågor mer direkt och hjälpa fler barn att känna sig trygga nog att öppna upp.

Även om våra första data inte visade några stora skillnader i hur pojkar och flickor upplevde programmet, är det viktigt att vi fortsätter att vara medvetna om potentiella könsskillnader. Det handlar om hur information tas emot och hur barn reagerar. Genom att fortsätta att följa upp detta kan vi anpassa PoD ytterligare så att det når och stöttar alla barn på bästa sätt, oavsett kön.

Slutligen är ett möjligt utvecklingsområde att titta på hur vi kan utöka eller komplettera PoD till att även adressera våld mot barn och våld mellan föräldrar. Genom att inkludera dessa ämnen skulle vi kunna nå ännu fler barn som lever i utsatta situationer. Vinsterna med detta skulle vara att barn får verktyg att identifiera även denna typ av problematik, och att de får tydlig information om vart de kan vända sig för att få hjälp och skydd. Det skulle ytterligare förstärka modellens roll som en tidig och viktig insats för barns trygghet och välmående.

FRAMGÅNGSFAKTORER

PoD har flera avgörande framgångsfaktorer som bidrar till resultatet. Samverkan mellan fältassistenter, familjebehandlare, beroendebehandlare, lärare och skolkuratorer framstår som en kärnkomponent och ger eleverna ett ökat perspektiv. Genom att rikta insatsen till alla barn i årskurs 5 i skolmiljön nås en stor grupp tidigt, vilket bidrar till att normalisera samtal kring psykisk hälsa och beroende och därmed minska stigma.

Projektets utformning har också gynnats av att bygga på erfarenheterna från Laholms kommuns "Börja prata"

Den tydliga kopplingen till Barnkonventionen och socialtjänstens uppdrag understryker vikten av barnets bästa och ger tyngd åt insatsen. Dessutom indikerar den påvisade ökningen i antal ord i barnens svar, och förändringen i deras val av vuxna att prata med, att projektet lyckas öka både kunskapen och medvetenheten hos barnen. Lärarnas upplevda kunskapsökning och deras tilltro till informationens användbarhet i vardagen är en direkt synergieffekt av PoD:s arbete.

KÄRNKOMponenter

Att nå alla barn i en tidig ålder i en normaliserande kontext är troligen en av de mest betydelsefulla kärnkomponenterna. Det minskar stigmat och ger alla barn grundläggande kunskap och möjlighet att reflektera. Samarbetet mellan socialtjänstens olika områden och skolans personal skapar en kraftfull kombination av kompetenser som är avgörande för att kunna identifiera, stödja och vid behov lotsa barn vidare.

Koordinatorns funktion har spelat en avgörande roll genom att ansvara för all planering i samarbete med skolorna. Koordinatören har även stått för utbildningen av alla teammedlemmar och skolpersonal och kontinuerligt arbetat med att säkerställa modelltrogenhet i implementeringen. Denna funktion har varit central för att strukturera, kvalitetssäkra och driva projektet framåt på ett enhetligt sätt.

PLAN FÖR VIDARE ARBETE FRAMÅT

"Prata om det" har blivit en naturlig del av det förebyggande arbetet inom sociala avdelningen på Södermalm. Vi kommer att fortsätta erbjuda programmet till skolor som är intresserade och där vi ser att det finns bra förutsättningar. Vårt mål är att skala upp arbetet. Det betyder att vi vill nå både fler skolor på Södermalm och att programmet ska kunna användas i fler stadsdelar runt om i Stockholms stad. För att göra det möjligt håller vi på att färdigställa en arbetsbok. Den kommer att innehålla en tydlig beskrivning av modellen, så att det blir lättare att sprida den till andra som vill använda den. Vi kommer att stötta spridningen i andra stadsdelar när intresse dyker upp. Vi vill också fortsätta att jobba teambaserat med socialtjänstens olika delar tillsammans med skolan. Det här samarbetet är viktigt för oss även i framtiden, särskilt när vi har en modell som också tar upp våld mot barn och våld i nära relationer. Slutligen kommer vi att använda oss av lärdomarna av att arbeta kunskapsbaserat och resultatdrivet i framtida satsningar i stadsdelen.

STRATEGISK VÄRDE FÖR STADEN SOM HELHET

Prata om det (PoD) har haft en strategisk betydelse för Stockholm stad som helhet genom att stärka stadens arbete med tidiga och förebyggande insatser för barn och unga. Genom att utforma en egen modell för att arbeta med dessa komplexa ämnen genom att använda en kunskapsbaserad ansats, har PoD inte bara lyckats engagera eleverna och lärare utan också skapat insikter om elevers och skolpersonals perspektiv och behov. Samtidigt har detta ökat vår förmåga att sätta barnet i centrum och utgå från varje barns unika situation i vårt arbete.

Genom att integrera tvärprofessionellt samarbete mellan socialtjänstens olika delar och skolans personal bidrar PoD till en helhetssyn av barns situation och en ökad förmåga att tidigt identifiera och agera vid oro. Projektets fokus att nå alla barn i årskurs 5 i skolmiljön är strategiskt viktigt eftersom det normaliserar samtal kring psykisk hälsa och beroende, vilket bidrar till att stigmat minskar. Detta ligger i linje med Stockholms stads bredare strategier för att skapa en trygg och jämlik stad där alla barn får en god uppväxt. Genom att bygga kunskap hos både elever och skolpersonal om socialtjänstens uppdrag och vikten av att prata om svåra saker, bidrar PoD till att bygga upp ett starkare skydds nät för barn i utsatta situationer. Den påvisade

ökningen i barns förmåga att uttrycka sig om dessa ämnen och lärarnas ökade kunskap om socialtjänstens resurser, visar på att PoD effektivt bidrar till stadens mål att stärka stödet till barn och familjer.

Sammantaget har PoD:s strategiska betydelse legat i att stärka samverkan, öka medvetenheten, normalisera samtal kring svåra ämnen och bidra med viktig kunskap om barns behov, vilket direkt bidrar till en mer robust och förebyggande socialtjänst i Stockholm.
